Burgerschapsplan 2026/2027

ISLAMITISCHE BASISSCHOOL
AS-SOEFFAH

September 2026

Inhoud

Inhoud 1
2.0 Leerlingenpopulatie en schoolcontext 3
3.0 Overkoepelende thema's 4
4.0 Leerdoelen per bouw /leerlijn 7
5.0 Rollen en verantwoordelijkheden 15
6.0 Monitoring burgerschapsonderwijs 15
Jaarkalender burgerschapsonderwijs bovenbouw (groep 6 t/m 8) 17

1.0 Visie op burgerschap

Op basisschool As-Soeffah zien wij burgerschap als een essentieel onderdeel van de brede ontwikkeling van onze leerlingen. Vanuit onze islamitische identiteit bereiden wij leerlingen voor om als actieve, weerbare, verantwoordelijke en betrokken burgers deel te nemen aan de Nederlandse samenleving en de democratische rechtsstaat.

De islam vormt hierbij onze inspiratiebron en ons morele en pedagogische kader. Centraal staat de waardigheid van ieder mens. In de Koran wordt dit verwoord: “En Wij hebben de kinderen van Adam geëerd” (Soera al-Isrā’, 17:70). Vanuit deze menselijke waardigheid leren wij leerlingen dat mensen van elkaar kunnen verschillen, maar gelijkwaardig zijn. Islamitische waarden als rechtvaardigheid, barmhartigheid, respect, verantwoordelijkheid en zorg voor de gemeenschap verbinden wij aan de basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.

Ook het islamitische begrip khalīfa is richtinggevend: de mens draagt verantwoordelijkheid voor de aarde en de gemeenschap waarin hij leeft. Voor onze leerlingen betekent dit concreet dat zij leren zorg te dragen voor zichzelf, de ander en hun leefomgeving, verantwoordelijkheid te nemen voor hun handelen en bij te dragen aan een rechtvaardige en vreedzame samenleving. Vrijheid gaat daarbij samen met verantwoordelijkheid en respect voor de rechten en vrijheden van anderen.

Ons burgerschapsonderwijs richt zich daarom op kennis van en respect voor de democratische rechtsstaat, grondrechten, rechten en plichten en de diversiteit van de Nederlandse samenleving. Leerlingen leren respectvol omgaan met verschillen in onder andere geloof, levensbeschouwing, cultuur, afkomst, opvattingen, leefwijzen, gezinssituaties en persoonlijke kenmerken. Zij leren dat discriminatie en uitsluiting niet passen bij gelijkwaardigheid en oefenen om vanuit hun eigen identiteit open te staan voor andere perspectieven.

As-Soeffah is daarbij een oefenplaats voor burgerschap. Leerlingen leren burgerschap niet alleen door erover te praten, maar vooral door het te doen. Zij maken en evalueren groepsafspraken, dragen verantwoordelijkheid voor taken, werken samen, voeren gesprekken en debatten, oefenen met inspraak en besluitvorming en leren conflicten respectvol op te lossen. Met Vreedzaam oefenen zij dagelijks vaardigheden die nodig zijn om deel te nemen aan een democratische en diverse samenleving.

Wij stimuleren leerlingen daarnaast om zelfbewust, mondig en kritisch te zijn. Zij leren een eigen mening te vormen en met argumenten te onderbouwen, vragen te stellen, verschillende perspectieven te onderzoeken en hun mening waar nodig te heroverwegen. Daarbij leren zij voor zichzelf op te komen zonder de ander te kwetsen en verantwoordelijkheid te nemen voor de gevolgen van hun keuzes.

Burgerschap is verweven in ons onderwijs en komt onder andere terug binnen Vreedzaam, taal, wereldoriëntatie, godsdienstonderwijs, maatschappelijke vraagstukken en activiteiten binnen en buiten de school. Zo leren leerlingen vanuit hun islamitische identiteit in dialoog met anderen hun plaats in de pluriforme Nederlandse samenleving in te nemen.

Van onze medewerkers verwachten wij dat zij hierin een voorbeeldrol vervullen. Zij handelen vanuit respect en gelijkwaardigheid, bieden ruimte aan verschillende perspectieven en begeleiden leerlingen bij het verbinden van islamitische waarden aan hun handelen als burger. Samen met ouders ondersteunen wij leerlingen in hun ontwikkeling tot zelfstandige en verantwoordelijke burgers die zorg dragen voor zichzelf, voor anderen en voor de samenleving.

2.0 Leerlingenpopulatie en schoolcontext

As-Soeffah staat in Amsterdam Zuidoost en heeft een diverse leerlingpopulatie. Leerlingen groeien op met verschillende culturele, sociale en religieuze achtergronden en brengen ieder hun eigen ervaringen, gewoonten en perspectieven mee naar school. Binnen de leerlingpopulatie zijn zowel leerlingen die in Nederland zijn geboren als leerlingen die op latere leeftijd in Nederland zijn komen wonen. Bij een deel van de leerlingen speelt meertaligheid een rol. Deze diversiteit is voor de school een belangrijk uitgangspunt bij het vormgeven van het burgerschapsonderwijs.

De thuissituaties en omstandigheden waarin leerlingen opgroeien kunnen van elkaar verschillen. Ook de mate waarin leerlingen thuis in aanraking komen met de Nederlandse taal, maatschappelijke onderwerpen en verschillende perspectieven kan uiteenlopen. De school doet daarom geen algemene aannames over de achtergrond of thuissituatie van leerlingen, maar sluit aan bij wat leerkrachten in de dagelijkse onderwijspraktijk waarnemen en bij informatie en signalen die vanuit leerlingen en ouders met de school worden gedeeld.

De stedelijke omgeving van Amsterdam Zuidoost biedt leerlingen de mogelijkheid om op te groeien in een samenleving waarin verschillende culturen, religies, leefwijzen en opvattingen naast elkaar bestaan. Binnen ons burgerschapsonderwijs besteden wij aandacht aan maatschappelijke onderwerpen zoals samenleven, diversiteit, gelijke kansen, armoede, discriminatie, identiteit en verantwoordelijkheid. Waar mogelijk worden deze onderwerpen verbonden aan de leefwereld, ervaringen en vragen van leerlingen.

Deze schoolcontext vraagt van ons burgerschapsonderwijs dat leerlingen niet alleen hun eigen identiteit leren kennen en verwoorden, maar ook leren omgaan met mensen die anders denken, geloven of leven. Leerlingen oefenen met het luisteren naar verschillende perspectieven, het respectvol uiten en onderbouwen van een eigen mening, het herkennen van vooroordelen, discriminatie en uitsluiting en het omgaan met verschillen vanuit gelijkwaardigheid. Daarbij leren zij dat vrijheid ook betekent dat anderen ruimte hebben voor hun eigen mening en overtuiging en dat solidariteit vraagt om verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar en de omgeving. Deze uitgangspunten sluiten aan bij de basiswaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit die centraal staan binnen het burgerschapsonderwijs van As-Soeffah.

Bij het bepalen en bijstellen van het burgerschapsaanbod kijkt de school naar wat binnen de groepen en de school daadwerkelijk zichtbaar is. Signalen en observaties van leerkrachten, gesprekken met leerlingen en ouders, ervaringen uit de dagelijkse schoolpraktijk en relevante ontwikkelingen in de schoolomgeving worden hierbij meegenomen. Op basis daarvan kan de school bepalen welke burgerschapsthema's extra aandacht vragen en het onderwijsaanbod waar nodig aanpassen. Op deze manier blijft het burgerschapsonderwijs aansluiten bij de onderwijsbehoeften van onze leerlingen en bij de diverse samenleving waarin zij opgroeien.

3.0 Overkoepelende thema's

Sinds kort werken wij met overkoepelende thema's voor burgerschap die richting geven aan ons onderwijs. Deze thema's zijn gebaseerd op onze visie, de leerlingenpopulatie, de islamitische identiteit van de school, de relevante kerndoelen uit 2006 en de burgerschapsopdracht vanuit de wet. De kerndoelen geven aan wat leerlingen moeten kennen en kunnen. Burgerschap komt hierin terug binnen verschillende leergebieden, zoals taal (communicatie en argumentatie), oriëntatie op jezelf en de wereld (samenleving en diversiteit) en algemene sociale vaardigheden. De school vertaalt deze kerndoelen naar de volgende overkoepelende thema's:

Bij de verdere aanscherping van deze thema's en de leerlijn is gebruikgemaakt van bruikbare elementen uit het Beleidsplan Burgerschap van Stichting IQRA (maart 2026), waaronder zelfbewustzijn en mondigheid, rechten en plichten, tolerantie en verdraagzaamheid, kritisch denken, brede diversiteit, participatie en de school als oefenplaats. Deze elementen zijn vertaald naar de eigen visie, leerlingdoelen en onderwijspraktijk van As-Soeffah.

De islamitische identiteit is binnen deze thema's inhoudelijk herkenbaar. Bij de verschillende burgerschapsthema's wordt waar passend een verbinding gelegd met een bron uit de Qur'an of hadith. De bron wordt kort geduid en verbonden aan het concrete handelen van leerlingen. Zo leren leerlingen niet alleen welke waarden vanuit de islam belangrijk zijn, maar ook hoe deze waarden zichtbaar kunnen worden in hun omgang met anderen en hun bijdrage aan de samenleving.

Daarbij komen onder andere respectvol samenleven, menselijke waardigheid, rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid, zorg voor de ander, zorg voor de leefomgeving, omgaan met verschillen en het vreedzaam oplossen van conflicten aan bod. De islamitische bron vormt hierbij geen losstaand onderdeel van de les, maar wordt verbonden aan het burgerschapsdoel, gesprekken, keuzes, activiteiten en gedrag van leerlingen. De concrete koppeling tussen burgerschapsbouwstenen, islamitische bronnen en onderwijsactiviteiten is uitgewerkt in de jaarkalenders per bouw.

1. Respect en samenleven

Leerlingen leren respectvol omgaan met anderen, samenwerken en rekening houden met verschillen. Dit sluit aan bij kerndoelen 2 en 3 waarin leerlingen leren zich uit te drukken, te luisteren en respectvol te reageren in gesprekken en discussies. Dit thema draagt bij aan de wettelijke opdracht door het bevorderen van de basiswaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit en het ontwikkelen van sociale competenties zoals respectvol omgaan met anderen en samenwerken.

2. Identiteit en geloof

Leerlingen ontwikkelen inzicht in hun eigen identiteit en leren hoe zij vanuit hun islamitische achtergrond kunnen deelnemen aan de Nederlandse samenleving (sociale cohesie). Dit sluit aan bij kerndoel 38 over geestelijke stromingen en het respectvol omgaan met diversiteit. Dit thema sluit aan bij de wettelijke opdracht door het bevorderen van respect voor verschillen en gelijkwaardigheid en het ontwikkelen van begrip voor diverse levensbeschouwingen binnen de samenleving.

3. Democratie en verantwoordelijkheid

Leerlingen leren wat democratie is en hoe zij actief kunnen deelnemen aan de samenleving. Zij leren hun mening te vormen, te onderbouwen en te luisteren naar anderen, passend bij kerndoelen 2 en 3 gericht op communicatie en argumentatie. Daarnaast sluit dit thema aan bij kerndoelen binnen oriëntatie op jezelf en de wereld, waarin leerlingen leren hoe de samenleving is ingericht en hoe mensen samenleven. Dit thema geeft invulling aan de wettelijke opdracht door leerlingen kennis te laten maken met de democratische rechtsstaat en hen te leren actief en verantwoordelijk deel te nemen aan de samenleving.

4. Omgaan met verschillen en diversiteit

Leerlingen leren dat mensen van elkaar verschillen in onder andere geloof, levensbeschouwing, cultuur, afkomst, opvattingen, leefwijzen, gezinssituaties en persoonlijke kenmerken en dat iedereen gelijkwaardig is. Dit sluit aan bij kerndoel 2, 3 en 38 waarin respect voor diversiteit en gelijkwaardigheid centraal staat. Dit thema draagt bij aan de wettelijke opdracht door het bevorderen van gelijkwaardigheid en het afwijzen van discriminatie, waarbij leerlingen leren respectvol om te gaan met verschillen. Leerlingen leren vooroordelen, discriminatie en uitsluiting te herkennen en af te wijzen en respectvol om te gaan met verschillen.

5. Maatschappelijke betrokkenheid

Leerlingen leren verantwoordelijkheid te nemen voor hun omgeving en ontwikkelen betrokkenheid bij maatschappelijke thema's, zoals armoede en zorg voor anderen. Dit sluit aan bij de kerndoelen van oriëntatie op jezelf en de wereld, waarin leerlingen leren hoe de samenleving functioneert en welke rol zij daarin kunnen spelen. Dit thema sluit aan bij de wettelijke opdracht door het ontwikkelen van maatschappelijke competenties en het stimuleren van betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de omgeving.

Daarnaast sluit dit thema aan bij kerndoelen uit het taalonderwijs (kerndoel 2 en 3), waarin leerlingen leren hun mening te geven en maatschappelijke onderwerpen te bespreken. Ook de algemene doelen, waarin zorg voor de leefomgeving en verantwoordelijk handelen centraal staan, vormen een belangrijke basis voor dit thema.

Vanaf de middenbouw worden maatschappelijke onderwerpen gekoppeld aan de leefwereld en actualiteit. In de bovenbouw onderzoeken leerlingen jaarlijks minimaal één maatschappelijk vraagstuk, bijvoorbeeld armoede, discriminatie, mensenrechten of ongelijkheid. Zij formuleren een onderzoeksvraag, raadplegen meerdere bronnen, onderscheiden feiten en meningen, vergelijken minimaal twee perspectieven, formuleren een eigen onderbouwd standpunt en presenteren of bespreken hun bevindingen. De leerkracht bewaakt dat verschillende perspectieven aan bod komen en dat leerlingen respectvol reageren op opvattingen die afwijken van hun eigen mening.

Maatschappelijke vraagstukken worden waar mogelijk verbonden aan betekenisvolle activiteiten binnen en buiten de school. Daarbij doorlopen leerlingen de lijn van verkennen en onderzoeken, naar het bekijken van verschillende perspectieven, handelen en reflecteren. Een voorbeeld hiervan is het schoolbrede thema armoede en solidariteit rond de islamitische maand Ramadan. Leerlingen

onderzoeken, passend bij hun leeftijd, armoede en ongelijkheid en de verantwoordelijkheid van burgers, overheid, organisaties en bedrijven. Dit kan worden verbonden aan een concrete maatschappelijke activiteit, zoals het in samenwerking met supermarkten inzamelen van producten en samenstellen van voedselpakketten voor mensen die dit nodig hebben. Na afloop reflecteren leerlingen op wat zij hebben geleerd en op hun eigen bijdrage.

6. Conflictoplossing en sociale vaardigheden

Dit thema is gebaseerd op kerndoelen uit het taalonderwijs (kerndoel 2 en 3), waarin leerlingen leren zich uit te drukken, te luisteren naar anderen en te reageren op verschillende meningen. Daarnaast vormen de algemene doelen, waarin respectvol omgaan met elkaar en verantwoordelijk handelen centraal staan, een belangrijke basis voor dit thema.

Binnen dit thema leren leerlingen sociale vaardigheden zoals samenwerken, communiceren en het oplossen van conflicten. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de methode Vreedzaam, waarin leerlingen oefenen met het zelfstandig en respectvol oplossen van conflicten en het nemen van verantwoordelijkheid binnen de groep.

Dit thema geeft invulling aan de wettelijke opdracht door het ontwikkelen van sociale competenties en het oefenen met respectvol en verantwoordelijk handelen binnen een democratische gemeenschap

4.0 Leerdoelen per bouw /leerlijn

Binnen de leerlijn werken wij in samenhang aan kennis, vaardigheden en houding. Kennis gaat bijvoorbeeld over de democratische rechtsstaat, religies, maatschappelijke vraagstukken en de inrichting van de samenleving. Vaardigheden worden geoefend door luisteren, samenwerken, argumenteren, perspectief nemen, conflicten oplossen en verantwoordelijkheid nemen. In de houding staat centraal dat leerlingen respectvol, open, betrokken en verantwoordelijk handelen. In aansluiting op de eigen visie en het IQRA-kader betekent dit ook: kennis van rechten, plichten en democratische instituties; vaardigheden zoals kritisch vragen stellen, samenwerken, argumenteren, organiseren en participeren; en een houding van zelfbewustzijn, tolerantie, gelijkwaardigheid, solidariteit en verantwoordelijkheid.

De wettelijke basiswaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit zijn door de hele leerlijn heen richtinggevend. Leerlingen leren dat vrijheid ruimte geeft om een eigen mening, identiteit en overtuiging te hebben binnen de grenzen van de wet en met respect voor de vrijheid van anderen; dat alle mensen gelijkwaardig zijn en discriminatie en uitsluiting worden afgewezen; en dat solidariteit zichtbaar wordt in zorg voor elkaar, verantwoordelijkheid en bijdragen aan de gemeenschap en leefomgeving.

Thema	Onderbouw 1-2	Middenbouw 3-5	Bovenbouw 6-8
1 Respect en samenleven	• De leerling kan samen spelen en delen met anderen. • De leerling houdt zich aan klasafspraken. • De leerling leert rekening te houden met anderen. • De leerling draagt bij aan een positieve sfeer in de groep. • De leerling leert dat iedereen erbij hoort en gelijkwaardig wordt behandeld. • De leerling leert voor zichzelf op te komen en tegelijk respectvol met anderen om te gaan.	• De leerling kan zijn/haar mening verwoorden. • De leerling kan kritisch luisteren naar de mening van anderen. • De leerling kan samenwerken en afspraken nakomen. • De leerling draagt actief bij aan een positief groepsklimaat. • De leerling toont solidariteit door rekening te houden met anderen en bij te dragen aan de groep. • De leerling toont tolerantie en verdraagzaamheid bij verschillen in mening en gedrag.	• De leerling kan respectvol omgaan met verschillende meningen. • De leerling kan samenwerken en verantwoordelijkheid nemen binnen de groep. • De leerling kan bijdragen aan een positief en veilig groepsklimaat. • De leerling reflecteert op eigen gedrag en dat van anderen. • De leerling respecteert de vrijheid en gelijkwaardigheid van anderen en toont solidariteit in samenwerking en groepsverantwoordelijkheid. • De leerling kan mondig zijn en voor een standpunt opkomen zonder de ander te kwetsen.

Aanbod	• **Samen spelen en delen:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 1 les 2. • **Klasafspraken:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 1 les 2, 5, 6. • **Rekening houden met een ander:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 1 les 4 en blok 3. • **Bijdragen aan positieve groepssfeer:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 1, blok 2 les 3, blok 3 en blok 4 les 5.	• **Mening verwoorden:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 3 les 4. Leerjaar 5 blok 3 les 1. • **Luisteren naar de mening van anderen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 3 les 2. Leerjaar 5 blok 3 les 3. • **Samenwerken en afspraken nakomen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 1 les 6. Leerjaar 3/4/5 blok 5 les 1. • **Actief bijdragen positief groepsklimaat:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 1 les 4. Leerjaar 3/4/5 blok 5 les 1.	• **Respectvol omgaan met verschillende meningen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 3 les 4. Leerjaar 5 blok 3 les 1. • **Samenwerken en verantwoordelijkheid nemen binnen de groep:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 5 les 1 en 2. Leerjaar 5 blok 5 les 1. • **Bijdragen aan een positief en veilig groepsklimaat:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 1 les 4. Leerjaar 3/4/5 blok 5 les 1. • **Reflecteren op eigen gedrag en dat van anderen:** Vreedzaam leerjaar 5 blok 2 les 2. Leerjaar 3 en 4 blok 4 les 2. • **Mondigheid en respect:** standpunt innemen, argument geven, luisteren naar een tegengesteld standpunt en respectvol reageren.
2 Identiteit en geloof	• De leerling kan iets vertellen over zijn/haar gezin, afkomst en cultuur. • De leerling leert respectvol omgaan met verschillen • De leerling herkent dat mensen verschillende gewoonten en overtuigingen hebben. • De leerling leert dat iedereen dingen belangrijk vindt (bijv. geloof, familie).	• De leerling kan vertellen over zijn/haar eigen achtergrond en waarden. • De leerling ontwikkelt een open houding ten opzichte van andere overtuigingen. • De leerling kan respectvol omgaan met verschillen in geloof en cultuur. • De leerling maakt kennis met verschillende religies (Christendom, Jodendom, Islam, Hindoeïsme). • De leerling herkent dat ook binnen groepen verschillen bestaan in gewoonten, opvattingen en identiteit.	• De leerling kan zijn/haar eigen identiteit en waarden onder woorden brengen. • De leerling kan verschillen en overeenkomsten tussen religies benoemen. • De leerling kan respectvol omgaan met andere overtuigingen. • De leerling reflecteert kritisch op zijn/haar rol in een diverse samenleving. • De leerling ontwikkelt zelfbewustzijn en kan de eigen identiteit verbinden aan deelname aan de Nederlandse samenleving.

Aanbod	• **Afkomst en cultuur:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 6 les 1 en 2. Leerjaar 5 blok 6 les 1 en 2. • **Respect voor verschillen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 6 les 3 en 4. Leerjaar 5 blok 6 les 1. • **Gewoonten en overtuigingen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 6 les 1 en 3. Leerjaar 5 blok 6 les 1. • **Geloof en familie:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 6 les 1 en 3. Leerjaar 5 blok 6 les 1.	• **Eigen achtergrond en waarden: Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 6 les 1 en 2. Leerjaar 5 blok 6 les 1 en 2.** • **Open houding andere overtuigingen: Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 6 les 3 en 4. Leerjaar 5 blok 6 les 1.** • **Respect verschillen geloof en cultuur: Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 6 les 3 en 4. Leerjaar 5 blok 6 les 1.** • **Kennismaken religies: Geloofsovertuigingen en levensbeschouwingen worden tijdens de godsdienstlessen besproken.**	• **Eigen identiteit en waarden onder woorden brengen: Vreedzaam leerjaar 7 blok 6 les 1. Leerjaar 8 blok 6 les 1 en 4.** • **Verschillen en overeenkomsten religies benoemen: Tijdens de godsdienstlessen met elkaar overleggen, groep 8 maakt een presentatie.** • **Respectvol omgaan met andere overtuigingen: Vreedzaam leerjaar 5 en 6 blok 6 les 1. Leerjaar 7 blok 6 les 2.** • **Kritisch reflecteren op rol in diverse samenleving: Vreedzaam leerjaar 7 blok 6 les 1 en 2. Leerjaar 8 blok 6 les 1.**
3 Democratie en verantwoordelijkheid	• De leerling leert meedoen aan het maken van klasafspraken. • De leerling leert dat iedereen een beurt krijgt. • De leerling kan eenvoudige keuzes maken. • De leerling leert verantwoordelijkheid nemen voor taken in de klas. • De leerling leert dat eigen keuzes samengaan met rekening houden met anderen.	• De leerling begrijpt wat kiezen en stemmen betekent. • De leerling leert dat de meerderheid een rol speelt bij beslissingen. • De leerling kan kritisch meedenken over regels en afspraken in de klas. • De leerling neemt verantwoordelijkheid voor eigen gedrag en taken. • De leerling leert dat vrijheid betekent dat je een eigen mening en keuze mag hebben en die van anderen respecteert. • De leerling leert dat bij rechten ook plichten en verantwoordelijkheden horen.	• De leerling heeft kennis van de democratische rechtsstaat. • De leerling begrijpt hoe de Nederlandse overheid is ingericht. • De leerling kan deelnemen aan discussies en debatten. • De leerling kan een onderbouwde mening vormen en verdedigen. • De leerling neemt verantwoordelijkheid voor eigen handelen. • De leerling begrijpt vrijheid van meningsuiting en kan een eigen mening uiten en verdedigen met respect voor de rechten en vrijheid van anderen. • De leerling kent belangrijke rechten en plichten van burgers en kan deze verbinden aan dagelijkse en actuele situaties. • De leerling kan kritisch vragen stellen bij actuele gebeurtenissen en verschillende standpunten afwegen.

Aanbod	• **Meedoen aan klasafspraken:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 1 les 2 en 6. • **Iedereen een beurt:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 3 les 1 en 5. • **Eenvoudige keuzes maken:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 3 les 5. • **Verantwoordelijkheid taken klas:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 1 les 3.	• **Kiezen en stemmen begrijpen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 3 les 5. Leerjaar 5 blok 5 les 1. • **Meerderheid bij beslissingen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 3 les 5. • **Meedenken over regels en afspraken:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 1 les 6. Leerjaar 5 blok 1 les 2. • **Verantwoordelijkheid eigen gedrag en taken:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 1 les 3. Leerjaar 5 blok 5 les 1. • **Rechten en plichten:** concrete situaties uit klas en school bespreken en bepalen welk recht en welke verantwoordelijkheid daarbij horen.	• Kennis democratische rechtsstaat: Vreedzaam leerjaar 8 blok 5 les 1 en 2. Leerjaar 8 bezoekt de rechtbank. • Inrichting Nederlandse overheid: Vreedzaam leerjaar 8 blok 5 les 1 en 2. Leerjaar 6 krijgt een gastles van een raadslid, leerjaar 7 bezoekt het gemeentehuis. • Deelnemen aan discussies en debatten: Vreedzaam leerjaar 7 blok 3 les 4. Leerjaar 8 blok 3 les 1. Leerjaar 6, 7 en 8 krijgen ieder jaar twee debatweken i.s.m. ‘Stichting Nederlands Debat Instituut’. • **Onderbouwde mening vormen en verdedigen:** Vreedzaam leerjaar 6 blok 3 les 1. Leerjaar 7 blok 3 les 4. Taaljacht leerjaar 6 blok 5. • **Verantwoordelijkheid eigen handelen:** Vreedzaam leerjaar 6 blok 5 les 1. Leerjaar 7 blok 5 les 2. • **Actualiteit en kritisch denken:** actuele gebeurtenis bespreken, kritische vragen formuleren, bronnen/standpunten vergelijken en een onderbouwde mening vormen. • **Inspraak en participatie:** leerlingen oefenen met voorstellen doen, stemmen, meerderheidsbesluiten en rekening houden met de minderheid.

4 Omgaan met verschillen en diversiteit	• De leerling herkent dat kinderen verschillend zijn. • De leerling ontwikkelt een open houding naar anderen. • De leerling accepteert verschillen in uiterlijk, gedrag en gewoonten. • De leerling speelt samen met verschillende kinderen. • De leerling leert dat verschillen er mogen zijn en dat iedereen gelijkwaardig is. • De leerling leert dat gezinnen, gewoonten en manieren van leven van elkaar kunnen verschillen.	• De leerling herkent overeenkomsten en verschillen tussen mensen. • De leerling ontwikkelt respect voor verschillende achtergronden. • De leerling leert kritisch omgaan met verschillende meningen. • De leerling kan hierover in gesprek gaan met anderen. • De leerling leert vooroordelen en uitsluiting te herkennen en behandelt anderen als gelijkwaardig. • De leerling herkent verschillen in gezinssituatie, leefwijze, taal, cultuur, geloof, opvattingen en persoonlijke kenmerken.	• De leerling kan kritisch nadenken over verschillen en overeenkomsten. • De leerling kan omgaan met verschillende perspectieven. • De leerling kan respectvol discussiëren over gevoelige onderwerpen. • De leerling reflecteert op vooroordelen en beeldvorming. • De leerling herkent en bespreekt vooroordelen, discriminatie en uitsluiting en handelt vanuit gelijkwaardigheid. • De leerling begrijpt dat er ook binnen culturele, religieuze en andere groepen verschillen bestaan en vermijdt stereotypering.
Aanbod	• **Verschillen herkennen:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 6 les 1 en 4. • **Open houding naar anderen:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 6 les 4. • **Verschillen accepteren:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 6 les 4 en 5. • **Samen spelen met verschillende kinderen:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 1 les 1 en 4.	• **Overeenkomsten en verschillen herkennen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 6 les 3 en 4. Leerjaar 5 blok 6 les 1. • **Respect verschillende achtergronden:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 6 les 3 en 4. Leerjaar 5 blok 6 les 1. • **Omgaan met verschillende meningen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 3 les 4. Leerjaar 5 blok 3 les 1. • **In gesprek gaan over verschillen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 3 les 2 en 4. Leerjaar 5 blok 3 les 1 en 3. • **Brede diversiteit:** voorbeelden en gesprekken over verschillende gezinssituaties, leefwijzen, talen, culturen, religies, opvattingen en persoonlijke kenmerken.	• **Kritisch nadenken verschillen en overeenkomsten:** Vreedzaam leerjaar 7 blok 6 les 1 en 2. Dagelijkse vragen stellen. • **Omgaan met verschillende perspectieven:** Vreedzaam leerjaar 6 blok 3 les 3. Leerjaar 7 blok 3 les 3. • **Respectvol discussiëren gevoelige onderwerpen:** Vreedzaam leerjaar 7 blok 3 les 4. Leerjaar 8 blok 3 les 1. • **Reflecteren op vooroordelen en beeldvorming:** Vreedzaam leerjaar 6 blok 3 les 2. Leerjaar 7 blok 6 les 2. • **Stereotypen en vooroordelen:** voorbeelden onderzoeken, onderscheid maken tussen feit en aanname en bespreken dat binnen iedere groep verschillen bestaan.

5 Maatschappelijke betrokkenheid	• De leerling helpt anderen binnen de klas. • De leerling zorgt voor materialen en de klasomgeving. • De leerling leert zorg te dragen voor de groep. • De leerling maakt kennis met de directe omgeving (bijv. buurt, school). • De leerling toont solidariteit door te helpen en zorg te dragen voor de groep en omgeving.	• De leerling toont een betrokken houding bij de groep en omgeving. • De leerling leert zorg te dragen voor de klas en school. • De leerling maakt kennis met de Nederlandse samenleving en cultuur. • De leerling leert over belangrijke Nederlandse feest- en herdenkingsdagen. • De leerling toont solidariteit door verantwoordelijkheid te nemen voor anderen, de school en de omgeving. • De leerling kan meedenken over een verbetering in klas, school of directe omgeving.	• De leerling toont betrokkenheid bij maatschappelijke vraagstukken. • De leerling kan nadenken over thema's, zoals armoede en ongelijkheid. • De leerling levert een actieve bijdrage aan de school of omgeving. • De leerling begrijpt zijn/haar rol als burger in de samenleving. • e leerling maakt kennis met de Nederlandse samenleving en cultuur. • De leerling toont solidariteit door actief bij te dragen aan maatschappelijke vraagstukken, de school en de leefomgeving. • De leerling verkent verschillende mogelijkheden om te participeren in klas, school, buurt en samenleving. • De leerling kan een eigen bijdrage aan een maatschappelijk doel voorbereiden, uitvoeren en erop reflecteren.

Aanbod	• **Helpen binnen de klas:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 5 les 1 en 3. • **Zorgen voor materialen en klasomgeving:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 5 les 2. • **Zorg dragen voor de groep:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 5 les 1 en 5. • Kennis directe omgeving (buurt, school): Bibliotheekbezoek, wandeling in de buurt, kennismaken met de faciliteiten en beroepen.	• **Betrokkenheid groep en omgeving: Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 5 les 1 en 3. Leerjaar 5 blok 5 les 2 en 3.** • **Zorg voor klas en school: Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 5 les 1 en 2. Leerjaar 5 blok 5 les 2.** • **Kennismaken Nederlandse samenleving en cultuur: Twee museumbezoeken per groep.** • **Feest- en herdenkingsdagen: In aanloop naar de feestdag of herdenkingsmoment wordt er middels een PowerPoint en klassengesprek aandacht besteed.** • **Participatie: leerlingen denken mee over een verbetering voor klas, school of omgeving en voeren samen een taak of actie uit.**	• **Betrokkenheid maatschappelijke vraagstukken: Lessenserie met een onderzoek.** • **Nadenken over thema's, zoals armoede, discriminatie, mensenrechten en ongelijkheid: Lessenserie met een onderzoek, bekijken vanuit verschillende perspectieven.** • **Actieve bijdrage school of omgeving: Vreedzaam leerjaar 6 blok 5 les 2 en 3. Leerjaar 7 blok 5 les 3. Leerjaar 8 blok 5 les 3.** • **Rol als burger in de samenleving begrijpen: Vreedzaam leerjaar 8 blok 5 les 1 en 2.** • **Kennismaken Nederlandse samenleving en cultuur: Twee museumbezoeken per groep, bezoek aan culturele voorstelling.** • **Participatie en verantwoordelijkheid: leerlingen organiseren of ondersteunen een maatschappelijke actie en reflecteren op hun eigen bijdrage.**
6 Conflictoplossing en sociale vaardigheden	• **De leerling kan gevoelens herkennen en benoemen (bijv. blij).** • **De leerling leert gevoelens van anderen herkennen.** • **De leerling leert hulp te vragen bij een conflict.** • **De leerling leert eenvoudige conflicten op te lossen met hulp.** • **De leerling leert het verschil tussen opstekers en afbrekers.** •	• De leerling leert conflicten zelfstandig op te lossen. • De leerling kent het verschil tussen ruzie en conflict. • De leerling leert zich in te leven in anderen. • De leerling leert op een respectvolle manier te communiceren. • De leerling leert omgaan met gevoelens van zichzelf en anderen. • De leerling leert omgaan met kritiek en blijft respectvol bij verschil van mening.	• De leerling kan conflicten zelfstandig en respectvol oplossen. • De leerling kan zich verplaatsen in het perspectief van anderen. • De leerling kan omgaan met groepsdruk en eigen keuzes maken. • De leerling ontwikkelt moreel besef en reflecteert op eigen handelen.' • De leerling kan zelfstandig keuzes maken onder groepsdruk en verantwoordelijkheid nemen voor de gevolgen daarvan.

Aanbod	• **Gevoelens herkennen en benoemen:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 4 les 1 en 2. • **Gevoelens van anderen herkennen:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 4 les 1 en 3. • **Hulp vragen bij conflict:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 2 les 2 en 3. • **Eenvoudige conflicten oplossen met hulp:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 2 les 4 en 5. • **Verschil opstekers en afbrekers:** Vreedzaam leerjaar 1 en 2 blok 1 les 4.	• **Conflicten zelfstandig oplossen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 2 les 4 en 5. Leerjaar 5 blok 2 les 3 en 4. • **Verschil ruzie en conflict:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 2 les 1 en 2. Leerjaar 5 blok 2 les 1. • **Inleven in anderen:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 3 les 3. Leerjaar 5 blok 3 les 3. • **Respectvol communiceren:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 3 les 1 en 2. Leerjaar 5 blok 3 les 1. • **Omgaan met eigen en andermans gevoelens:** Vreedzaam leerjaar 3 en 4 blok 4 les 1 en 2. Leerjaar 5 blok 4 les 1 en 2.	• **Conflicten zelfstandig en respectvol oplossen:** Vreedzaam leerjaar 6 blok 2 les 3 en 4. Leerjaar 7 blok 2 les 3 en 4. Leerjaar 8 blok 2 les 3 en 4. • **Perspectief van anderen nemen:** Vreedzaam leerjaar 6 blok 3 les 3. Leerjaar 7 blok 3 les 3. • **Omgaan met groepsdruk en eigen keuzes:** Vreedzaam leerjaar 6 blok 1 les 5. Leerjaar 7 blok 1 les 5. • **Moreel besef en reflectie op handelen:** Vreedzaam leerjaar 7 blok 6 les 1 en 2. Leerjaar 8 blok 6 les 1. • Aanvulling: Mediatie schoolbreed.

5.0 Rollen en verantwoordelijkheden

De groepsleerkracht kent de burgerschapsdoelen van de eigen bouw en leerjaar, voert de leerlijn en de geplande burgerschapsactiviteiten uit volgens de jaarkalender en maakt burgerschap zichtbaar in de dagelijkse groepspraktijk. De leerkracht benoemt vooraf welk burgerschapsdoel wordt geoefend, stelt open en kritische vragen, laat leerlingen hun mening met argumenten onderbouwen, zorgt dat verschillende perspectieven worden gehoord en koppelt actuele gebeurtenissen aan de doelen wanneer die daarvoor relevant zijn. Tijdens samenwerken, conflicten, klasbesluiten en maatschappelijke activiteiten observeert de leerkracht hoe leerlingen luisteren, verantwoordelijkheid nemen, omgaan met verschillen en hun keuzes toelichten. Na activiteiten wordt kort gereflecteerd op wat leerlingen hebben geleerd en hoe zij dit in hun eigen handelen kunnen toepassen.

De leerkracht vervult daarbij bewust een voorbeeldfunctie in gelijkwaardigheid, respect, vrijheid, solidariteit en verantwoordelijk handelen. De bouwcoördinatoren, Arvina en Nasrien, bewaken de uitvoering en samenhang binnen de bouw. De coördinator burgerschap, Djilani, bewaakt de schoolbrede samenhang, ondersteunt het team en volgt of de afgesproken doelen en activiteiten worden uitgevoerd. De intern begeleider ondersteunt bij het duiden van ontwikkelbehoeften en resultaten. De directie is eindverantwoordelijk voor borging, kwaliteitszorg en de plaats van burgerschap binnen de schoolontwikkeling. De voortgang van het burgerschapsonderwijs en de pedagogisch-didactische aanpak worden na iedere schoolvakantie in de bouw besproken en twee keren per jaar met het hele team.

De concrete uitwerking van het burgerschapsonderwijs is opgenomen in jaarkalenders voor onder-, midden- en bovenbouw. Hierin worden per periode de burgerschapsbouwsteen, een passende islamitische bron en duiding, het centrale thema of de centrale vraag en het concrete onderwijsaanbod beschreven. De jaarkalenders vormen samen met de leerlijn de praktische vertaling van dit beleidsplan en worden jaarlijks geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

6.0 Monitoring burgerschapsonderwijs

Schooljaar 2026-2027 is voor As-Soeffah het implementatiejaar van het monitoren van het burgerschapsonderwijs. In dit schooljaar wordt de leerlijn verder in de praktijk gebracht en wordt gestart met het systematisch volgen van de burgerschapsontwikkeling van onze leerlingen. De monitoring heeft als doel om inzicht te krijgen in waar onze leerlingen staan, welke onderdelen voldoende ontwikkeld zijn en op welke onderdelen het onderwijsaanbod versterkt of bijgesteld moet worden.

Voor het monitoren van de burgerschapscompetenties maken wij gebruik van het WMK-monitoringsinstrument van ParnasSys. Met behulp van de vragenlijsten krijgen wij inzicht in verschillende aspecten van burgerschap (zoals democratie, vrijheid, diversiteit) en gebruiken wij de resultaten om het onderwijsaanbod te evalueren en waar nodig bij te stellen.

Omdat 2026-2027 het implementatiejaar is, vindt de eerste afname na de herfstvakantie van 2026 plaats in de groepen 2 t/m 8. Deze eerste meting gebruiken wij als uitgangsmeting om een beeld te krijgen van waar onze leerlingen op dat moment staan. De tweede afname vindt plaats in februari 2027. Hiermee bekijken wij de ontwikkeling ten opzichte van de eerste

afname en bepalen wij of tussentijdse bijstelling van het aanbod nodig is. In juni 2027 vindt de derde afname plaats. Deze eindmeting gebruiken wij om de ontwikkeling gedurende het schooljaar te evalueren en om verbeterpunten en prioriteiten voor het volgende schooljaar vast te stellen.

Bij de afnames vullen de leerlingen van groep 5 tot en met 8 zelfstandig de digitale vragenlijst in. Voor de leerlingen van groep 1 tot en met 4 wordt de vragenlijst door de groepsleerkracht ingevuld op basis van observaties uit de dagelijkse onderwijspraktijk. De resultaten worden bekeken op school-, bouw- en groepsniveau en, waar dit relevant is, op leerlingniveau.

Om de resultaten eenduidig te kunnen interpreteren, werkt de school met de kleurindicaties die bij de resultaten van de monitor zichtbaar worden. Een groene score betekent dat het betreffende onderdeel voldoende naar voren komt en dat het bestaande onderwijsaanbod op dit onderdeel wordt voortgezet. Een oranje score is voor de leerkracht een signaal om het betreffende onderdeel nader te bekijken, te volgen en waar nodig het onderwijsaanbod bij te stellen. Een rode score betekent dat het onderdeel extra aandacht vraagt. De leerkracht bepaalt dan welke gerichte interventie nodig is en versterkt het aanbod op dit gebied. De norm voor iedere groep is **groen**.

De kleurindicatie wordt daarbij niet losstaand beoordeeld. De coördinator burgerschap, intern begeleider, bouwcoördinatoren en directie bekijken gezamenlijk welk burgerschapsdoel of thema achter de uitkomst ligt en leggen de verbinding met de leerdoelen uit de burgerschapsleerlijn. Daarbij worden waar nodig ook observaties van leerkrachten en ervaringen uit de onderwijspraktijk betrokken. Zo wordt bijvoorbeeld bekeken of extra aandacht nodig is voor democratisch handelen, omgaan met verschillen, maatschappelijke betrokkenheid, verantwoordelijkheid of sociale vaardigheden.

Op basis van deze analyse worden concrete verbeteracties vastgesteld. Bij een aandachtspunt kan bijvoorbeeld worden besloten een burgerschapsthema vaker terug te laten komen, een activiteit of lessenreeks uit te breiden, extra te oefenen met een bepaalde vaardigheid of binnen een specifieke groep gerichte aandacht te besteden aan het betreffende doel. De gekozen interventies worden vastgelegd, uitgevoerd en bij een volgende afname opnieuw geëvalueerd.

Na iedere meetronde wordt daarmee dezelfde cyclus doorlopen: meten → analyseren → bepalen wat voldoende is en wat aandacht vraagt → interventies uitvoeren → opnieuw meten en evalueren. Hiermee werkt As-Soeffah volgens de PDCA-cyclus (Plan – Do – Check – Act) aan de verdere ontwikkeling en borging van het burgerschapsonderwijs. Na het implementatiejaar worden de ervaringen met de drie meetmomenten geëvalueerd. Op basis daarvan bepaalt de school welke afnamefrequentie vanaf schooljaar 2027-2028 passend is om de kwaliteit en ontwikkeling van het burgerschapsonderwijs structureel te blijven volgen.

Jaarkalender burgerschapsonderwijs bovenbouw (groep 6 t/m 8)

IBS As-Soeffah | schooljaar 2026–2027

Uitgangspunt. De kalender verbindt de bouwstenen van burgerschap aan een passende islamitische bron en pedagogische duiding. Vreedzaam vormt de structurele basis; aanvullende activiteiten verdiepen democratie, diversiteit, maatschappelijke vraagstukken en participatie. De bron wordt steeds functioneel verbonden aan het handelen van leerlingen.

Periode	Bouwsteen burgerschap	Bouwsteen Islam *bron en duiding*	Thema centrale vraag	Aanbod / uitvoering
Augustus	• Schoolcultuur • democratische waarden	Hadith: “De moslim is degene voor wiens tong en hand de moslims veilig zijn.” (Ṣaḥīḥ al-Bukhārī / Ṣaḥīḥ Muslim) Toelichting: Samenleven vraagt dat we anderen geen schade doen en verantwoordelijkheid nemen voor een veilige groep.	Samen een veilige en rechtvaardige groep zijn	• Vreedzaam blok 1: groepsafspraken, klastaken en verant-woordelijkheid. • Gouden Weken: samenwerken en groepsvergadering. • Vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit verbinden aan de groepsafspraken. • Leerlingen evalueren hun eigen bijdrage aan het groepsklimaat.
September	• Democratische betrokkenheid • democratische waarden	Qur’an 42:38: “…wier aangelegenheden [worden geregeld] door onderling overleg.” Toelichting: gezamenlijke zaken vragen om overleg, luisteren en het serieus nemen van verschillende stemmen.	Wie beslist en hoe zorgen we dat iedereen wordt gehoord?	• Prinsjesdag: plannen van de regering bespreken en kritische vra-gen formuleren. • Groep 7-8: De Derde Kamer / parlementaire democratie. • Klassenvergadering en leerlingenraad koppelen aan inspraak, meerderheid/minderheid, rechten en plichten.
Oktober	• Schoolcultuur • sociale vaar-digheden • conflictoplossing	Qur’an 49:10: “De gelovigen zijn immers broeders. Sticht daarom vrede tussen jullie broeders.” Toelichting: Conflicten horen bij samenleven; leerlingen oefenen om rechtvaardig te herstellen, te luisteren en tot verzoening te komen.	Hoe lossen we conflicten rechtvaardig en respectvol op?	• Vreedzaam blok 2: conflict herkennen en zelfstandig oplossen. • Conflictcasus en perspectiefwissel. • Mediatie: stappenplan toepassen bij echte conflicten. • Reflectie op eigen handelen en herstel.

November	• Democratische waarden • mondigheid • diversiteit	Qur'an 16:125: "…redetwist met hen op de beste wijze." Toelichting: Een eigen mening hebben gaat samen met zorgvuldig spreken, luisteren en respectvol reageren op een ander standpunt.	Mag je alles zeggen wat je denkt?	• Vreedzaam blok 3: mening geven, kritisch luisteren en perspectieven vergelijken. • Groep 6-8: debatvaardigheden – stelling, argument, tegenargument en luisteren. • Vrijheid van meningsuiting verbinden aan verantwoordelijkheid en rechten van anderen. • 20 november: kinderrechten als mogelijke debat- of casusbron.
December	• Diversiteit • identiteit en geloof • gelijkwaardigheid	Qur'an 49:13: "…Wij hebben jullie tot volken en stammen gemaakt, opdat jullie elkaar leren kennen." Toelichting: Verschillen zijn een aanleiding om elkaar te leren kennen. Leerlingen leren vanuit de eigen identiteit open en respectvol naar anderen te kijken.	Hoe leven mensen met verschillende overtuigingen en tradities samen?	• Verschillende religieuze en culturele tradities onderzoeken en vergelijken. • Ruimte voor verschillende ervaringen en perspectieven. • 10 december Mensenrechtendag: gelijkwaardigheid en menselijke waardigheid. • Museum/cultureel bezoek waar passend, met gerichte kijk- en reflectieopdracht.
Januari-februari/ Ramadan	• Maatschappelijke betrokkenheid • solidariteit • gelijkwaardigheid	Qur'an 2:177: ware rechtschapenheid omvat onder meer het geven van bezit aan verwanten, wezen, behoeftigen en reizigers. Toelichting: Solidariteit betekent niet alleen geven, maar ook begrijpen waarom mensen hulp nodig hebben en verantwoordelijkheid nemen voor de ander.	Waarom bestaat armoede en wat kunnen wij als samenleving betekenen?	• Start circa één maand vóór Ramadan. • Groep 6: armoede in Nederland en verschil tussen wensen en basisbehoeften. • Groep 7: oorzaken/gevolgen van armoede en rol van maatschappelijke organisaties. • Groep 8: perspectieven van overheid, burgers, bedrijven en organisaties; meerdere bronnen, feit/mening. • Tijdens Ramadan: samenwerking met supermarkten, producten inzamelen en voedselpakketten samenstellen voor minderbedeelden. • Afsluiten met reflectie op de maatschappelijke bijdrage.
Maart	• Democratische betrokkenheid • participatie • verantwoordelijkheid	Qur'an 42:38: "…wier aangelegenheden [worden geregeld] door onderling overleg." Toelichting: Participatie betekent dat leerlingen niet alleen meepraten, maar ook verantwoordelijkheid dragen voor gezamenlijke keuzes.	Wat kunnen wij zelf verbeteren in school of omgeving?	• Vreedzaam blok 5: participeren en verantwoordelijkheid nemen. • Leerlingen signaleren een vraagstuk in school/buurt. • Democratisch een haalbaar verbeterpunt kiezen. • Commissie/werkgroep vormen, taken verdelen, actie uitvoeren en evalueren. • Waar passend: gastles gemeenteraad of bezoek gemeentehuis.

April	• Maatschappelijke betrokkenheid • leefomgeving	Qur'an 6:165: "Hij is het Die jullie als opvolgers op aarde heeft aangesteld…" Toelichting: leerlingen leren dat mensen verantwoordelijkheid dragen voor de aarde en zorgvuldig omgaan met hun leefomgeving.	Wie is verantwoordelijk voor onze leefomgeving?	• Klein onderzoek naar afval, verspilling of duurzaamheid in/rond school. • Verschillende belangen bespreken: gemak, kosten en duurzaamheid. • Leerlingen formuleren een verbeteradvies en voeren een haalbare actie uit. • Actie evalueren: wat veranderde door onze bijdrage?
Mei	• Democratische waarden • vrijheid • rechtsstaat • mensenrechten	Qur'an 4:135: "Wees standvastig ten aanzien van de gerechtigheid…" Toelichting: Rechtvaardigheid vraagt dat we eerlijk afwegen, ook wanneer belangen botsen. Vrijheid bestaat naast de rechten en vrijheden van anderen.	Wat betekent vrijheid en waar liggen de grenzen ervan?	• 4 mei: herdenken, vervolging, discriminatie en uitsluiting. • 5 mei: vrijheid verbinden aan grondrechten, gelijkwaardigheid, solidariteit en verantwoordelijkheid. • Groep 7-8: casussen waarin rechten of belangen botsen. • Groep 8: democratische rechtsstaat; rechtbankbezoek waar mogelijk.
Juni	• Diversiteit • gelijkwaardigheid • identiteit • reflectie	Qur'an 49:13: "…opdat jullie elkaar leren kennen." Toelichting: Leerlingen leren dat verschillen in achtergrond, overtuiging en leefwijze niet afdoen aan menselijke waardigheid en oefenen respectvolle ontmoeting.	Hoe ga je om met mensen die anders denken, geloven of leven dan jij?	• Vreedzaam blok 6: identiteit, waarden, verschillen en overeenkomsten. • Vooroordelen, stereotypering, feit en aanname onderzoeken. • Wereldvluchtelingendag/Keti Koti kunnen als actuele of historische casus worden gebruikt. • Jaarafsluiting: leerling kiest een burgerschapsdoel en geeft een concreet voorbeeld van eigen ontwikkeling.

Werkafspraak bewijsvoering. Per periode volstaat één herkenbaar product of korte registratie, bijvoorbeeld leerlingwerk, een reflectie, verslag van een klassenvergadering, foto van een activiteit of een presentatie. De kalender is bedoeld om bestaand aanbod planmatig en zichtbaar te maken, niet om extra administratieve belasting te creëren.